

AKOVB

AKDENİZ OPERA VE BALE KULÜBÜ KÜLTÜR ~ SANAT DERGİSİ

GÖZÜ KÖR OLASICA
TUTKU

MOZART'IN LİBRETTİSTİ
**NEW YORK'UN
BAKKALI**

**LİBRETTO
YOLCULUĞUM**

GÜLE GÜLE
SUNA TANALTAY

LEYLA GENCER
KONSERLER İLE RESİTALLER

BÜYÜK BİR
İNSAN
BÜYÜK BİR
SANATÇI

**EROL
URAS**

MOZART'IN LIBRETTİSTİ NEWYORK'UN BAKKALI

Ömer Eğeciođlu
Santa Barbara, CA, ABD
omer@cs.ucsb.edu

5 Haziran 1805'te Philadelphia Limanı'na Londra'dan yeni gelen *Columbia* yük gemisinden orta yaşlı bir yolcu indi. Pek dikkat çekici bir yanı yoktu adamın ama uzunca boylu, dişleri dökülmüş, yaşı altmışa yakın birisiydi. Parasının hepsini Londra'dan iki ay süren Atlantik yolculuğu sırasında kumarda kaybetmişti.

Columbia'nın kaptanı "balina zıpkıncısı" Nantucketli Abissay Hayden, adamın adını öğrenmeye bile zahmet etmemişti. Sadece iki yolcusu olan teknede bu yolcu "Bay İtalyan" dı. Yeterli İngilizce konuşuyordu ve terbiyeliydi ancak beş parasızdı ve birkaç eşyasının gümrük vergisini ödemek için yolcu arkadaşından borç almak zorunda kaldı. Fazla değildi bu eşyalar, en ağır çekeni bir sandık dolusu İtalyanca kitaptı.

Daha sonra anılarında yanında getirdiklerini şöyle anlatıyordu: "*Londra'dan çok az eşya getirmiştım yanımda: keman telleri, değersiz İtalyan klâsikleri, birkaç yepyeni cilt Virgil, Davila'nın Tarihi'nin kopyaları, kırk ile elli dolar arası da para.*"

18. yüzyılın sonunda Philadelphia Limanı'nın görünüşü
(Gravür: T. Jeffreys, Library of Congress.)

Bu yolcu papaz, şair, kültürlü, liberal düşünceli, ünlü çapkın Casanova'nın yakın arkadaşı bir İtalyandı. Gençliğini evli kadınlar peşinde ve kumara düşkün geçirmiş, daha sonra Kraliyet saraylarında çalışmış, Avrupa'nın yüksek sosyetesinde arkadaşlar edinmiş, çağın önde gelen yazar ve müzisyenleriyle işbirliği yapmıştı. Zaman zaman sahne arkası entrikalarda ihanet ve yenilgiye uğramış, adı skandallara karışmış, büyük fiyaskolara imzasını atmış, birçok kez iflas etmişti. Ve şimdi, borçları yüzünden tutuklanmaktan kıl payı kurtulup Londra'dan kaçarak, çalkantılı hayatında zaten birkaç kez yapmak zorunda kaldığı gibi, her şeye baştan başlamak üzere Amerika'ya geliyordu.

Yeni dünya'ya ayak bastığında limandaki kimse bu adamın Mozart'ın ölümsüz üç operası *Figaro'nun Düşünü*, *Don Giovanni* ve *Così fan Tutte*'nin librettolarını yazan İtalyan ozan **Lorenzo Da Ponte** olduğunu tahmin edemezdi.

İşin daha da ilginç yanı, elli altı yaşında hayata yeniden başladığı bu ülkede Da Ponte ne işle uğraştı dersiniz, bunun cevabı trajikomik: bakkal ve tuhafiyecilik, kitapçılık, içki ve ilaç ticareti, arazi alım satımı, çiftçilik, içki fabrikası ortaklığı ve taşıma işi. Üstelik bunların hiçbirini para getirmede Ozana.

Ticari kafası olmayan Da Ponte, Amerika'da giriştiği bütün ticari işleri batırdı. Başarısız ticari girişimlerinden sonra yaşamının son on yılında New York'a *empzaryo* olarak Avrupa'dan opera toplulukları getirdi ama bu maceralardan para kaybederek çıktı. Şehirde bir İtalyan opera topluluğu kurdu, o da iki senede iflas etti.

Sonunda, o zamanlar adı Columbia Koleji olan, günümüzün Columbia Üniversite'sine İtalyan Edebiyatı profesörü oldu. Bu, karşılığında maaş almadığı bir pozisyondu ama hiç olmazsa gururunu okuyordu. Mozart'ın librettisti 17 Ağustos 1838'de New York'ta, 91 Spring Street'teki evinde doksan yaşında öldü.

Kaderin bir oyunu olacak ki Lorenzo Da Ponte de Mozart gibi isimsiz, mezar taşsız bir mezarda yatıyor.

Family name		Given name	
DA PONTA		LORENZO (MR)	
Accompanied by			
Age	Yrs.	Sex	M. F.
		M	
Last permanent residence (town, country, etc.)		Destination	
		U.S.	
Port of embarkation		Name of vessel	
		SHIP	
Date of departure		Date	
		COLUMBIA 65-1865	
Form 1-18-1914			

Lorenzo Da Ponte'nin Philadelphia Limanı'na varış belgesi. Tarih 5 Haziran 1805. Adını büyük harflerle "Mr. Lorenzo Da Ponta" olarak yazmış.

CENEDA

Lorenzo Da Ponte, 1749'da Venedik Cumhuriyeti'ndeki Ceneda'da doğdu. Buranın günümüz İtalya'sındaki adı Vittorio Veneto. Yahudi bir ailenin çocuğuydu. Doğduğunda verilen adı Emanuele Conegliano idi. Emanuele annesini beş yaşında kaybetti. Babası zengin bir kadınla evlenebilmek için din değiştirdi, Yahudilikten çıkıp aileyi Katolik yaptı.

Bütün aileyle beraber Emanuele de 1764'te Katolik oldu. Geleneklere uyarak onu vaftiz eden piskopos Lorenzo Da Ponte'nin adını aldı.

1760'lı yılların sonunda Lorenzo, Venedik yakınındaki Portogruato Papaz Okulu'na yazıldı. Burada zamanın standartlarına göre birinci sınıf bir eğitim aldı, diller öğrendi, eski Yunan ve Latin klâsiklerini çalıştı.

VENEDİK

Da Ponte, 1773'te papaz oldu. Aynı yıl Venedik'e yerleşip Latince, İtalyanca ve Fransızca öğretmeye başladı. Da Ponte'nin gençliğinde Venedik "papazlar ve fahişeler cenneti" olarak biliniyordu. Hovarda eğilimli genç Da Ponte için burası ideal bir yeri. Zaten bir şair olarak artan bir üne sahipti - ilk yazdığı çalışmalar arasında şaraba övgüler bulunuyor. Çekici, esprili bir genç adamdı. Gece hayatı ve sefahat düşkünü olmakta hiç güçlük çekmedi. Liberal düşüncelere veya davranışlara yatkın, evli kadınlara düşkün bir yapıdaydı.

Papazlık mesleğinin sayısız aşk macerasıyla çelişmesi onun için bir sorun değildi. Da Ponte, Venedik'te *cicisbeo* (evli kadın avcısı) olarak yaşadı. Çapkınlığının yanında kumara düşküdü. Kalan zamanında ill dersleri veriyordu. 1776'da kaleme aldığı bir liberal şiir yüzünden başı şehrin yöneticileriyle derde girdi. Yaşadığı sefahat hayatı, nikâhsız birliktelikleri ve evlilik dışı çocukları yüzünden değil de, politikacılar tarafından tehlikeli görülen bu demokratik eğilimli şiiri nedeniyle, Venedik'ten sürüldü. Yine de bu sürgün kararının arkasında birkaç nüfuzlu kiskanç kocanın olduğu muhakkak.

Avrupa'da bir süre dolaştıktan sonra, 1780 yılında kendisine Saksonya Krallığı'ndan sarayda çalışmak üzere iş teklifi yapıldığını ifade eden bir mektup alarak Dresden'e gitti, fakat haberin bir düşmanı tarafından düzenlenmiş sahte bir belge olduğu anlaşıldı.

Da Ponte 1773'te papaz olduktan sonra.

VİYANA

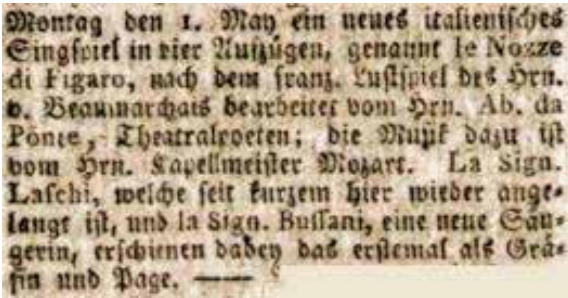
1781'de Avrupa'nın bir diğer kültür merkezi olan Viyana'ya gitti. Burada Antonio Salieri, Wolfgang Amadeus Mozart ve İspanyol besteci Vicente Martín y Soler ile tanıştı. İmparator II. Josef, İtalyan operasına çok meraklıydı ve bunun Viyana'da kurulması için para harcamaktan çekinmiyordu. Da Ponte kısa bir zaman içinde "İtalyan Tiyatrosunun Şairi" olarak II. Josef'in Saray Ozanı pozisyonuna atandı ve İmparator için opera metinleri yazmaya başladı.

Da Ponte, Mozart'ın en popüler üç İtalyan operası *Figaro'nun Düşünü* (1786), *Don Giovanni* (1787) ve *Così fan tutte*'nin (1790) librettolarını yazdı.

Mozart'ın ünlü operası *Figaro'nun Düğünü*'nün 1 Mayıs 1786 tarihinde Viyana Burgtheater'de yapılan prömiyerinin programı.

Figaro'nun Düğünü, Da Ponte ve Mozart için mutlak bir zaferdi. *Figaro*'dan hemen sonra Martin y Soler ile yaptığı işbirliği neticesi olarak ortaya çıkan *Una cosa rara* da (1787) zamanın en popüler operaları arasında yer aldı. Bu opera 1787'de *Figaro*'dan bile daha popülerdi.

Figaro'nun Düğünü'nün prömiyerinden iki gün sonra 3 Mayıs 1786 tarihli *Wiener Zeitung*'da opera hakkında çıkan haber. Operanın librettisti Da Ponte "papaz" ünvanıyla verilmiş.

Da Ponte ile Mozart'ın bir sonraki işbirliği *Don Giovanni* oldu. Bir söylentiye göre *Don Giovanni*'yi kaleme alırken kendisi kadar renkli bir yaşamı olan ateşli çapkın, maceracı, gezgin ve dalavereci arkadaşı Casanova'ya (Giacomo Casanova, 1725-1798) danışmış, hatta belki onun renkli hayatını örnek olarak kullanmıştı. Casanova'nın 1741-42 arası İstanbul'da bir zaman kaldığı biliniyor. *Don Giovanni*'de Laporello ünlü "Il catalogo" aryasında Don'un ayarttığı kadınları listelerken "İtalya'da 640, Almanya'da 231, Fransa'da 100, Türkiye'de 91, İspanya'da 1003!" diyerek işin içine Türkiye'yi de katıyor.

Librettosunu Da Ponte'nin yazdığı Martin y Soler'in komik operası *Una Cosa Rara*, Viyana'da o kadar tutuluyordu ki Mozart bile Viyana dinleyicilerinin hepsinin anında kavrayacağı bir gönderme yaptı bu operaya: *Don Giovanni*'nin son perdesinin akşam yemeği sahnesinde, sahnede çalan nefesli çalgılar topluluğu *Una Cosa Rara*'dan bir arya çalmaya başlar. Don Juan'ın uşağı Leporello da kelime oyunu yaparak müzisyenlere "*Harika! Cosa rara!*" der. Elbette ki Viyana'daki herkes bu melodiyi biliyordu.

Da Ponte'nin Mozart ile son işbirliği, *Così fan tutte* (1790) oldu.

Don Giovanni'nin Prag'da verilen 29 Ekim 1787 tarihli dünya prömiyerinin programı.

Lorenzo Da Ponte (1749-1838)

Così fan tutte'nin 26 Ocak 1790'da Viyana Burgtheater'da yapılan prömiyerinin programı

İmparator II. Josef'in ölümünden sonra Viyana'da devam ettirdiği gayrimeşru ilişkiler ve entrikalar içinde çalkalanan hayatında onu koruyacak kimsesi yoktu artık. Da Ponte'nin saraydaki işine son verildi. 1791'de Mozart da hayatını kaybetti. Da Ponte aynı yıl polis tarafından Viyana'dan sürgün edildi, bir süre Avrupa'da alacaklılarından ve kıskanç kocalardan kaçarak yaşadı.

LONDRA

Da Ponte Viyana'dan Trieste'ye geldi. Burada papazlığı bir kenara bırakıp 1792'de kendinden yirmi yaş küçük Nancy Grahl ile evlendi. Büyük bir ihtimalle bu evlilik de resmi nikâhsız yapılmıştı. Ölen İmparatorun kız kardeşi Marie Antoinette'e yazdığı tavsiye mektubu ile Paris'e doğru yola çıktı ama Marie Antoinette'in hapsedildiği haberini alınca yolunu değiştirerek Prag üzerinden Londra'ya gitti. Yolda arkadaşı Casanova'nın evine uğradı. Eski çapkınlardan olduğu için utancından Casanova'ya evli olduğunu söyleyemedi tabi.

Londra'da King's Theatre'da librettist ve çevirmen olarak çalışmaya başladı. Yabancı opera metinlerini İngilizce'ye çeviriyor ve uyarlamalar yapıyordu. Karısı operanın yakınında bir kafe çalıştırıyordu. Da Ponte Ailesi parasal sorunlar yaşıyordu. Lorenzo, İtalyanca kitaplar satarak ek para kazandı ama bu işi sürdüremedi. Borçlarını ödeyemediği için 1800 yılında iflas ilan etmek zorunda kaldı. 1794-1805 yılları arası yaşadığı bu ülkede borçları yüzünden otuz kez tutuklandı.

1804'te eşi ve çocukları Amerika'ya, eşinin annesinin ve akrabalarının yaşadığı New York'a gittiler. Arkalarından Lorenzo da alacaklılarından kaçmak zorunda kaldı. 7 Nisan 1805'te polis peşinde, kendini yük gemisi *Columbia*'ya apar topar atarak Philadelphia'ya, Amerika macerasına doğru yola çıktı. 1805'te Da Ponte ayak bastığında, Philadelphia yetmiş bine yakın nüfusu ile Yenidünya'nın en kalabalık şehriydi.

Lorenzo Da Ponte gençlik yıllarında.

AMERİKA

Uzun Atlantik yolculuğundan sonra vardığı Philadelphia'dan hemen ertesi gün New York'a, ailesinin yanına gitti. İlk iş olarak New York'ta kayın pederinin önerisiyle bir bakkal dükkânı açtı. Da Ponte'nin New York şehri perakende ticaret serüveni sadece üç ay sürdü. Arkasından ailesiyle Elizabethtown'a taşındı. 19. yüzyılın başında New Jersey'nin Elizabethtown denilen yerleşim merkezinin günümüzdeki adı Elizabeth. Bu ad İngiltere kraliçesinden değil de zamanın New Jersey

kolonisine yerleşen bir İngiliz asilzadenin eşinden geliyor. Kentin tarihsel belgelerine baktığımızda Da Ponte'nin Broad ve East Jersey sokaklarının kesiştiği yerde bir bakkal ve manifaturacı dükkânı açtığını görüyoruz.

"Kendime nasıl güldüğümü düşünün," diyordu anılarında, *"şair ellerim bazen bir ayakkabı tamircisine, bazen bir hamala iki tutam çay veya yarım metre çiğneme tütünü ölçmeye kalktığında, ya da üç kuruş karşılığı bir yudum sabah içkisi servisi yaptığında..."*

Da Ponte'nin New Jersey serüveni iki yıldan az sürdü. Sonra borçları yüzünden dükkânını satmak zorunda kaldı, yerel polis de evindeki eşyalara el koydu. 1807'de tekrar New York'a döndü ve 1811 yılına kadar burada kaldı.

1811 yılında Da Ponte, bu sefer Pennsylvania'da Susquehanna Vadisi'ne taşındı. Burada Sunbury adlı kentte, özel İtalyanca dersleri verdi. Ayrıca ilaç tüccarlığı ve tuhafiyecilik yaptı, yalnız ticari girişimlerinin her biri iflasla sonuçlandı, aldığı kredileri ödeyemez hale geldi. Sunbury'de içki üretme işine de girdi ama bunu da beceremedi. Burada 1818 yılına kadar yaşadı, sonunda 1819'da New York'a kesin dönüş yaptı. Kendi sözleri ile *"asil, kalabalık ve aziz New York"* dediği bu şehirde ömrünün son yirmi yılını yaşayacaktı.

Pensilvanya'da felakete sonuçlanan girişimlerinden sonra New York'a geri taşındığında, şehrin birkaç yıl içinde finansal ve kültürel bir merkez haline gelmeye başladığını gördü. New York taşralılığını yitirme yolunda, Avrupa kültür ve sanatına açık, enerjik bir şehir olmuştu. *"Ayaklarım çok sevdiğim bu mübarek şehrin taşlarına bir kez daha basıyordu,"* diyordu.

Da Ponte, Amerika'da yaşadığı yıllarda bakkalığa ek olarak kitapçılık, market işletmeciliği, içki ve sağlık malzemeleri ticareti, arazi alım satımı, çiftçilik ve taşımacılık gibi çeşitli ticari girişimlerde bulundu.

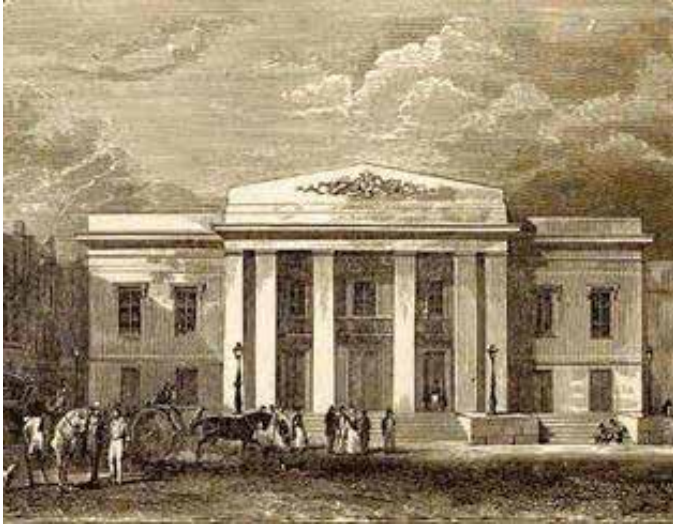
Lorenzo Da Ponte'nin Amerika'nın çeşitli yerlerinde yaşadığıktan sonra kesin dönüş yaptığı New York'ta ünlü Broadway'in 1819 yılında görünümü.

1825'in sonunda New York'ta bir İtalyan operasının icrasına önyak oldu. Da Ponte'nin arkadaşı Manuel García, Avrupa'nın en iyi sanatçılarından oluşan bir İtalyan grubu Amerika'ya getirdi ve çoğu Rossini operalarından oluşan bir program sundu. İspanyol besteci, tenor, yönetmen ve şarkı öğretmeni García, aynı zamanda ünlü soprano Malibran'ın da babasıydı. Aktörlerin arasında baba kızın da yer aldığı bir kadroyla, 1825 yılının Kasım ayında, New York Park Row'daki Park Tiyatrosu'nda *Don Giovanni*'nin Amerika prömiyerini

yaptılar. Bu performansı Da Ponte şahsen izledi. Daha sonra Avrupa'dan değişik İtalyan opera toplulukları getirip *emprezaryoluk* yaptı. Philadelphia'da bir düzineden fazla opera sahneye koydu. Ama bu macerada da para kaybetti.

1828'de, yetmiş dokuz yaşında Amerikan vatandaşı oldu. Beş sene sonra New York Opera Şirketi'ni kurdu ve 1833'te İtalyan Opera Tiyatrosu binasını yaptırdı. Şehrin zenginlerinin bağışları ile toplanan, 150 bin dolara mal olan bu yapı (Leonard ve Church Sokakları köşesinde) New York'ta opera temsili amacıyla inşa edilen ilk yapı olarak Lorenzo Da Ponte'nin gayretleri ile gerçekleşmişti. 84 yaşındaki yılmaz Da Ponte için bu büyük bir başarıydı. Kurduğu New York Opera Şirketi, 18 Kasım 1833 tarihinde ilk temsilleri ile başlayarak iki sene burada sahneye çıktıktan sonra... tahmin edebileceğiniz gibi iflas etti. Topluluk 68 gösteriden sonra sezonu 30 bin dolar zararla kapattı. Ardından tiyatro binası da şirketin borçlarını ödemek için satıldı. Daha sonra National Theater adını alan yer, 1839'da bir yangınla tamamen yok oldu.

Opera topluluğunun iflasından sonra Da Ponte'nin yazdıkları şöyle: "Bilemiyorum buraya müzik getirme ilhamını bana veren melek mi şeytan mı. Bu işi yapmakla ismimi ölümsüz kılacağımı düşünmüştüm. Tam tersi oldu. Adımla eşleştirilen şeyler küçük görme, iftira, acizlik ve unutulup gitmek."

Italian Opera House- İtalyan Opera Tiyatrosu
Da Ponte'nin gayretleriyle New York'ta inşa edilen ilk
opera binası, 1833.

Da Ponte'nin anılarında genç Amerika'nın gelişmekte olan ticaret ağırlıklı, taşra karakterli şehirlerinde özellikle İtalyan kültürünün eksikliğini dile getirdiği ilginç gözlemleri var. Şöyle diyor: "Aşağı yukarı her şehirde Sicilya'nın şarabını ve üzümünü, Floransa'nın zeytinlerini, zeytinyağını ve ipeğini, Karara'nın mermerini, Venedik'in altın zincirlerini, Parma'nın peynirini, Livorno'nun hasır şapkalarını ... Bologna'nın salamlarını, hatta Napoli'nin makarnasını ve Lucca'nın alçıdan biblolarını bulabilirsiniz. Ne yüzkarasıdır ki Amerika'nın hiçbir yerinde bir İtalyan'ın açtığı kitapçı dükkânı yok!"

Bu utanç verici durumu gidermek üzere olacak, 1830'da Da Ponte, New York'ta bir kitapçı dükkânı açtı, seneler önce Londra'da yaptığı gibi.

SON YILLAR

Lorenzo Da Ponte, İtalyan dilini ve edebiyatını Yenidünya'ya getiren insan olduğunu düşünüyor, böyle hatırlanmak istiyordu.

Da Ponte 1835'te yazdığı bir yazıda şöyle yakınıyor: "Onsekiz aydır tek bir öğrencim yok!. Ben, Amerika'da İtalyan dilinin yaratıcısı, iki binden fazla öğrencinin başarısıyla İtalya'yı şaşırtan ben! II. Josef'in şairi, otuz altı operanın librettisti, Salieri, Weigl, Martini, Winter ve Mozart'ın ilham kaynağı! Yirmi yedi sene yorulmadan çalışan ben, öğrencim yok! Neredeyse doksan yaşındayım, Amerika'da karnımı doyuramıyorum!"

Otto Biba, Da Ponte New York'ta, Mozart New York'ta başlıklı çalışmasında Da Ponte'nin bu yoksulluk şikayetinde en ufak bir gerçek payı olmadığını vurguluyor.

Lorenzo Da Ponte, New York Columbia Koleji'nin (günümüzün Columbia Üniversitesi) ilk İtalyan Edebiyatı profesörüyü.

Da Ponte'nin kendini beğenmiş olduğunu, anılarındaki mübalağalı ifadelerden, olayları hafif çarpıtarak kendini öne çıkaracak şekilde vermesinden biliyoruz. Örneğin Da Ponte'ye göre; ona para borcu olanlar namussuz haydutlar, alacaklıları ise acımasız cimrilerdi. Kendini Amerika'ya getiren gemide rahat etmediği için anılarında kaptan Hayden'i dünyanın en alçak insanı ve bir soyguncu (*mariuolo*) olarak tarif etmekten çekinmiyordu.

1824'te yazdığı bir mektupta en gözde librettolarını şöyle sıralıyor: *La cosa rara*, *L'arbore di Diana*, *La capricciosa corretta*, *Le nozze di Figaro* ve *Don Giovanni*.

Bu operaların Da Ponte'nin isimlerini vermediği bestecileri ise **Martin y Soler** ve **Mozart**. Da Ponte'nin listesinde *Così fan tutte* yer bile almıyor. Zaten Da Ponte, Yenidünya'da Mozart'ın operalarının tanıtımını yapmadığı gibi, Mozart konusunda oldukça sessiz kalmış. Tabii Mozart'ın Amerika'da reklama o zamanlar bile ihtiyacı yoktu. 1780'lerin sonunda ve 1790'ların başında bu ülkede basılan notalarda Mozart'ın "Meşhur Bay Mozart" şeklinde lanse edildiğini biliyoruz.

Philadelphia'da 1795 yılında yayımlanan "The Fowler, a favorite song by the celebrated Mr. Mozart" başlıklı vokal skorun ilk ölçüleri. Mozart'tan "Meşhur Bay Mozart" olarak bahsediyor. Müzik *Sihirli Flüt* operasında Papageno'nun giriş aryası.

Da Ponte, yaratıcılığının yanı sıra iş adamlığını bir türlü beceremeyen, ortak olduğu ticari işlerin hepsini batıran, elindekini har vurup harman savuran, borç alıp ödemeyen, sahte belge düzenlemekten çekinmeyen (örneğin yaşlılığında New Jersey'de gerçekte sahip olmadığı emlağı New York'ta zengin bir bayana sattığı biliniyor) bir insandı.

NEW YORK'TA ÖLÜMÜ

Gazeteler 1838'de ölüm haberini şöyle verdiler: "17 Ağustos'ta New York şehrinde 90 yaşında ölen Lorenzo Da Ponte, İtalyan doğumlu olup uzun bir süredir New York'ta yaşamaktaydı. Özellikle İtalyan edebiyatı ve sanatındaki başarıları ve aralarında bazı ünlü operaların da bulunduğu yayınları ile tanınıyordu."

Da Ponte'nin cenazesi ölümünden üç gün sonra, 20 Ağustos 1838'de kalabalık bir kortejle eski St. Patrick's Katedrali'ne getirildi. Da Ponte, sonraki bir tarihte uygun bir mezar taşıyla yeniden gömülmek üzere İkinci Cadde'deki Roman Katolik Mezarlığı'nda muhtemelen bir arkadaşının mezarına gömüldü. Fakat buradan taşınıp yeni bir yere gömülmesi gerçekleşemedi. Çok dolan mezarlık 1848'de kapatıldı. Da Ponte'ninki dahil bütün mezarlık kayıtları da on sekiz yıl sonra eski St. Patrick Kilisesi yanıp kül olunca kaybedildi. 1909 ve 1915 yılları arasında buradaki tüm mezarlar bazıları kimliksiz olmak üzere, Queens'teki Calvary Mezarlığı'na taşındı. Tam nerede gömülü olduğu bilinmediğinden Da Ponte, Calvary Mezarlığı'nda bir anıtla hatırlanıyor.

Netice itibarıyla Mozart gibi Da Ponte de isimsiz, mezar taşsız bir mezarda gömülü.

LAURENTIUS DA PONTE.
Italia. Natus.
Litterarum. Reipublicae. et. Musis.
Dilectissimus.
Patriae. et. Concivium. Amantissimus.
Christianae. Fidei. Cultor. Adsiduus.
In. Pace. et. Consolatione. Justorum.
XVII Die Augusti, MDCCLXXXVIII,
XC Anno. Aetatis. Suae.
Amplexu. Domini.
Ascendit.

Da Ponte'nin 20 Ağustos 1838 tarihli cenaze törenindeki çelenk üzerine düşülen Latince yazı (*New-York Mirror*, 29 Eylül 1838.)

ZÜMRÜDÜ ANKA KUŞU

Lorenzo Da Ponte'nin yaşamı kendi başına bir opera konusu olacak derecede inişli çıkışlı, maceralı ve skandal doluydu.

Da Ponte'nin uzun ve çalkantılı hayatı, onu Venedik'ten Viyana Kraliyet Sarayı'na, Londra'dan genç Birleşik Devletler'e taşıyan maceraları, zaten kendisi bir opera gibi görünüyör, değil mi?

Gerçekten de Britanyalı-Amerikan besteci Tarık O'Regan ve librettist John Caird'in işbirliği Da Ponte'nin maceralarını *The Phoenix* adıyla bir opera haline getirdi. *The Phoenix*'in dünya prömiyeri Houston Grand Opera tarafından Wortham Tiyatro Merkezi'nde 2019 Nisan ayında yapıldı.

Mozart'ın librettisti, New York'un bakkalı Lorenzo Da Ponte, opera dünyasında Mozart'ın ölümsüzleştirdiği kendi metinlerine ek olarak bu biyografik opera ile de yaşamaya devam edecek.

KAYNAKÇA:

Otto Biba, "Da Ponte in New York, Mozart in New York," *Current Musicology*, No. 81, 2006, s. 109-121.

Joan Y. Dickinson, "Aspects of Italian Immigration to Philadelphia," *The Pennsylvania Magazine of History and Biography*, Cilt 90, No. 4, 1966, s. 445-465.

Barbara Faedda, *From Da Ponte to the Casa Italiana*, Columbia University Press, 2017.

John W. Francis, *Old New York; Reminiscences of the Past Sixty Years*, Charles Roe, New York, 1858.

Henry E. Krehbiel, *Music and Manners in the Classical Period*, Charles Scribner's Sons, New York, 1898.

Memoirs of Lorenzo Da Ponte, (Çeviri: Elizabeth Abbott), Philadelphia, J. B. Lippincott Co., 1929.

New-York Mirror, 29 Eylül 1838.

New York Times, 3 Şubat 1924, 24 Kasım 1929, 5 Ekim 2005, 30 Temmuz 2006.

Luigi Sera, "Trans-Pontem: A Bridging between Europe and America by Lorenzo Da Ponte,"

Proceedings of the American Philosophical Society, Cilt 135, No. 3, 1991, s. 388-400.

The American Almanac and Repository of Useful Knowledge for the Year 1839, s. 290.

The Family Magazine, 1838-39, New York, s. 185-189.